

KREATIVLIK VA UNING DARS JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Allaberganov Xushnudbek Olimboyevich

45- umumta'lim maktabining informatika fani o'qituvchisi

Babajanova Mohira Rajabboyevna

45- umumta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Jumaniyozov Jaloliddin Xudoyberdiyevich

45- umumta'lim maktabining huquq va tarbiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: maqolada uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, kreativ shaxsni tarbiyalashda bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tayyorgarligi, kreativlik haqida haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: kreativlik, zamonaviy, interfaol, talant, yaratuvchanlik, qiziqtirish, pedagogik ijodkorlik.

XXI asr axborotlar oqimi davrida ijtimoiy hayotimizning barcha jabxalariga, shu jumladan talim- tarbiya sohasiga ham ko'plab yangiliklar kirib kelmoqda. Ushbu yangiliklar bilan bir qatorda ularni yorituvchi yangi tushunchalar ham bizning ilmiy tilimizda qo'llanilishi kuzatilmoqda. Jumladan pedagogika, yani ta'lim-tarbiya sohasida keyingi 20-yil ichida «kreativlik» tushunchasiga alohida to'xtab o'tmoqchimiz. Bu tushuncha so'nggi yillarda talim-tarbiya jarayonlarida ma'lum darajada qo'llanilmoqda. Lekin bu tushunchaning mazmun va ma'nosini tahlil etishga hamda insonlarda kreativlikning shakllanganlik darajasini aniqlashga doir qator tatqiqotlar olib borilgan. Kreativlik - shaxsning muammoli vaziyatlardan tafakkuri orqali, takrorlanmas yo'l bilan chiqib ketish, unga ijodiylik bilan yondasha olish qobiliyati hisoblanadi.

Atrofga nazar solsangiz inson ijodkorligining beqiyos va hayratlanarli namunalariga duch kelasiz: elektron xizmatlar, virtual olam, internet va shu kabilar. Bularning barchasi inson tafakkuri mahsulidir. Mana shunday ijodiy tafakkurni shakllantirish ta'lim-tarbiya jarayonidan boshlanadi.

Xo'sh, o'quvchini qanday ijodiy fikrlashga o'rgatish mumkin? O'quvchilarni erkin fikrlashga o'rgatish, darslarni yangi texnologiya va metodlar orqali o'tish o'quvchida bilim va ko'nikmalarni shakllantirish bilan birga ulardagi ijodiylik, yaratuvchanlik qobiliyatini ham shakllantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev 2019-yil 23-avgustda xalq ta'limi, oliy ta'lim xodimlari bilan bo'lgan muloqotda uzluksiz ta'lim tizimida olib borilishi talab etiladigan dolzarb vazifalar haqida fikr yuritib, "... bugungi kunda ta'lim muassasalarida faoliyat olib borayotgan o'qituvchilarning obro'sini ko'tarish, shu bilan bir qatorda, bugun o'qituvchilarning o'zlari ham ta'lim-tarbiya jarayoniga yangicha ijodiy yondashishi lozim", - degan bir qator fikrlarni bildirib o'tdi.

Shuningdek, Yurtboshimiz Sh. M. Mirziyoyev 2020-yil 24-yanvarda Oliy majlisga qilgan murojaatnomasida ham ta'lim-tarbiyaning uzviy bog'liqligini yanada kuchaytirish maqsadida "Sharqona qarashlarimizda ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi. Bu esa bugungi kun o'qituvchisidan katta mas'uliyatni talab qiladi", - deb ta'kidladilar.

Darhaqiqat, hozirgi kunda tarbiya jarayoni dunyo miqyosida global muammoga aylanib bormoqda. O'tgan asrda yashagan ma'rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniy aytgan: "Tarbiya biz uchun yo hayot-yo mamot, yo najot-yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir" iborasi ayni kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotgan emas.

Ayniqsa, dunyo bilan bo'ylashishimiz uchun avvalambor, yoshlarning ta'lim-tarbiyasi hamda ularning mustaqil ijodiy fikrga egaliklari dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mustaqillikning ilk yillaridan boshlab, yurtimizda ta'lim tizimini isloh qilishga katta e'tibor qaratilib, bugungi kunda buning o'z samarasini berayotganligining ham guvohi bo'lib turibmiz. Biroq shiddat bilan rivojlanayotgan, fan-texnika va texnologiyalar asri o'z navbatida ta'lim, ilm – fan oldiga yangi talablarni qo'yimoqda. Jamiyatimizning yanada ravnaq topishi, taraqqiyoti va istiqboli amalga oshirilayotgan islohotlar, rejalar samarasi, taqdiri, avvalambor, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mustaqil fikrlovchi, kreativ mutaxassis kadrlarni tayyorlash muammosi bilan ham bog'liqdir. Kreativlik — shaxsning muammoli vaziyatlardan tafakkuri orqali, takrorlanmas yo'l bilan chiqib ketish, unga ijodiylik bilan yondasha olish qobiliyati hisoblanadi.

Kreativlik tushunchasi (lot., ing. «create» – yaratish, «creative» yaratuvchi, ijodkor) ingliz tilidan tarjima qilganda ijod ma'nosini anglatadi. Haqiqattan esa yangi, original (o'ziga xos) yanada sayqallangan moddiy va ma'naviy bog'liqliklarni yaratishdir.

Kreativlikni ijodga intilish, hayotga ijodiy yondashish, o'ziga doimiy tanqidiy nazar solish va tahlil etish deyish mumkin. Hozirgi zamon psixologiya va pedagogika lug'atlariga asoslanib o'qituvchining kreativligiga uning fikridagi, muloqotdagi, alohida faoliyat turidagi ijodiy yondashish, bilish darajasi deb ta'rif berish mumkin.

Uning zamirida originallik, amaliylik, noodatiylik va erkinlik yotadi. Shuningdek, kreativ fikrlash bir narsaga turli tomondan yondashishni anglatadi. Har qanday inson tug'ilganda kreativ qobiliyat bilan dunyoga keladi. Uni qaysi yo'lga yo'naltirish va rivojlantirish o'qituvchi zimmasiga yuklatiladi. Demak, maktabda ta'limning barcha turlarida o'quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirishga e'tibor qaratish barkamol avlodni tarbiyalashning tayanch nuqtasi bo'lib xizmat qiladi.

Kreativ tafakkur barcha faoliyat turlariga tegishli. Bundan lingvistik kreativlik ham mavjud bo'lib, bu tilning turli sath birliklaridan foydangan holda obrazli fikrlash, ma'lum tafakkur mahsuli bo'lmish tushuncha yarata olish imkoniyatidir. Tilda tushunchani turli shaklda ifodalash imkoniyati mavjud.

Bunda o'quvchi qaysi usulni va qolipni tanlashi, qanday yo'l bilan ifodalashi, albatta, unda kreativ kompetensiyaga qanchalik egaligiga ko'ra belgilanadi. Tomas Edison "Kreativlik – g'ayriixtiyoriy jarayon", – deydi. Kreativlik shaxs ega bo'lgan bilimning ko'pqirrali ekanida emas, balki yangi g'oyalarga intilish, hayotiy muammolarni yechishda noodatiy yondasha olish, kutilmagan qarorlar chiqara olishda namoyon bo'ladi.

Kreativ fikrlovchi insonlar biron bir manzarani o'zgacharoq tasavvur etadi, hech kim ilg'amagan jihatlarni payqay oladi. Mana shunday kreativ tafakkurni rivojlantirish tashkil etilgan darsning qaysi metod va usullardan foydalanganlik darajasiga bog'liq bo'ladi. Bunda esa interfaol usullar yaqindan yordan beradi. Interfaol ta'lim turlaridan biri – kreativ ta'limdir.

Kreativ usulda o'tilgan mavzuni o'quvchi to'liq o'zlashtirishi bilan birga, ijodkorlik qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Shuning uchun o'qituvchidan o'z fani yuzasidan chuqur bilimga ega bo'lish bilan birga, ta'limdagi samarali metod va usullardan ham xabardorlikni talab etadi. Chunki

kelajakdagi yangi innovatsiyalar va ixtirolarning barchasi aynan kreativ kompetensiya orqali vujudga keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolipov.U,Q, Sharipov SH.S “O’quvchi shaxsi ijodkorlik faoliyatini rivojlantirish pedagogik asoslar” “Fan” nashri 2012-yil 18,19-bet.
2. O’,J.Yo’ldoshev tahriri ostida. “Umumiy pedagogika”. –T.:«Fan va texnologiya», 2017.
3. Nodira Egamberdiya “Ijtimoiy pedagogika” Toshkent 2019.

